

MIES PAIVAKODISSA

– alansa ainokainen

Pasi Kuivakangas

Opinnäytetyö
Tammikuu 2007

JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaali- ja terveysala

Tekijä(t) Pasi Kuivakangas	Julkaisun laji Opinnäytetyö	
	Sivumäärä 36+2	Julkaisun kieli SUOMI
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____ saakka	
Työn nimi MIES PÄIVÄKODISSA – alansa ainokainen.		
Koulutusohjelma Sosiaali-alan koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) Timo Hintikka		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä <p>Tutkimukseni tarkoitus on selvittää millaiseksi miehet kokevat asemansa varhaiskasvattajana ja tutkia miesten motiiveja heidän hakeutuessaan varhaiskasvattajan tehtäviin. Käsittelen tutkimuksessani lastentarhanopettajuutta ja sen naisvaltaisuutta, sukupuolirooleja sekä ainokaisuutta, joka on yksi tutkimukseni avaintekijöistä. Aihe on mielenkiintoinen ja tarpeellinen, mutta siitä ei paljolti ole tehty aikaisempia tutkimuksia.</p> <p>Käytin tutkimuksessa avointa sähköistä kyselyä eli tiedonkeruu suoritettiin sähköpostin välityksellä. Valitsin kyseisen tiedonkeruun tavan ajankäytöllisistä syistä ja se toimi tässä tapauksessa hyvin. Kyselyyn osallistui seitsemän jyvässeudun päiväkodeissa työskentelevää miesvarhaiskasvattajaa.</p> <p>Tutkimuksessa kävi ilmi, että mies varhaiskasvattajat näkevät asemansa päiväkodeissa pohjimmiltaan tasavertaisena naisenemmistön kanssa. Miesten kuitenkin odotetaan tuovan työyhteisöihin sukupuoleensa liittyviä elementtejä, joita ovat esimerkiksi miehen mallina ja esimerkkinä toimiminen, toiminnallisuuden lisääminen sekä teknisten töiden osaaminen. Toiminnallisuutta voidaankin pitää yhtenä miesten motiiveista hakeutua alalle, sillä heillä on mahdollisuus yhdistää työ ja harrasteensa esimerkiksi musiikin tai liikunnan kautta. Perimmäinen motiivi hakeutua varhaiskasvattajiksi on kuitenkin kutsumus alaa kohtaan ja sen omaksi kokeminen.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Ainokaisuus, naisvaltaisuus, päiväkotit, varhaiskasvattaja		
Muut tiedot		

Date 16.1.2007

Author(s) Pasi Kuivakangas	Type of Publication	
	Bachelor's Thesis	
	Pages	Language
	36+2	SUOMI
Confidential ☐ Until _____		
Title Man in kindergarten – solitary of his field		
Degree Programme Degree Programme in social care		
Tutor(s) Timo Hintikka		
Assigned by		
Abstract <p>The meaning of my research is to find out how men feel about their position as an early childhood educator, and to study their motives when applying to early childhood educators tasks. In my research I will process kindergarten teaching and it is female majority, gender roles and solitarity, which is one of my research main points. This subject is interesting and necessary, but there has not been much of an earlier research about it.</p> <p>I used open electronic investigation in my research, so gathering the information was made via e-mail. Because the time was limited, I chose that way for gathering the information, and it worked well in this case. Seven male early childhood educators took part in the questioning.</p> <p>The research revealed that the male early childhood educators feel their position in kindergartens basically equal with the female majority. However men are expected to bring some elements connected with their sex to the working communities, which are for example working as a model for the children from the male's point of view, adding activities and technical working skills. Activities are one of the motives for men to apply to this business, because they have an opportunity to connect working and hobbies for example through music or sport. Anyhow the most important motive to apply as an early childhood educator is the calling for the occupation, and feeling that it is the thing you really want to do.</p>		
Keywords Solitarity, female majority, kindergarten, early childhood educator		

Date 16.1.2007

Miscellaneous

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	2
2 LASTENTARHANOPETTAJUUS NAISVALTAISENA AMMATTINA	3
2.1 Suomalaisen lastentarhanopettajuuden historiaa.....	3
2.2 Lastentarhanopettajan tehtävät	5
3 SUKUPUOLIROOLIT	7
3.1 Maskuliinisuus, feminiinisyys ja androgyynisyys.....	7
3.2 Sukupuoliroolit ja niihin kohdistuvat stereotyypit.....	8
4 AINOKAISENA NAISVALTAISELLA ALALLA	10
4.1 Ainokaisuus.....	10
4.2 Maskuliinisuus hoiva-alalla.....	12
4.3 Miehen rooli ja asema päiväkodissa.....	13
5 TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN	17
5.1 Tutkimustehtävät.....	17
5.2 Laadullinen tutkimus ja teemahaastattelu.....	17
5.3 Kohdejoukko.....	18
5.4 Tutkimusmenetelmän soveltaminen omassa tutkimustyössäni.....	19
5.5 Aineiston analysointi ja luotettavuus.....	20
6 TULOKSET	21
6.1 Taustatiedot.....	21
6.2 Hakeutuminen varhaiskasvattajan tehtäviin.....	21
6.3 Miehen asema varhaiskasvattajan tehtävissä.....	23
7 POHDINTA	28
LÄHTEET	32
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Ajatus tehdä tutkimus varhaiskasvatuksen alalla työskentelevistä miehistä lähti liikkeelle sosionomikoulutukseeni kuuluvien harjoitteluiden aikana. Tiedostin miesten olevan ainokaisia kyseisellä alalla ja miesten määrän varhaiskasvattajina olevan vähäinen. Omakohtaiset kokemukset lähteä sosiaalialalle juontavat juurensa siihen, että jatko-opintoja suunnitellessa mietin minkä alan taitaisin ja missä viihtyisin parhaiten. Ainoaksi varteenotettavaksi vaihtoehdoksi jäivät varhaiskasvatuksen ja sosiaalialan koulutusmahdollisuudet. Päädyin sosiaalialan opintoihin, joissa erikoistuin varhaiskasvatukseen ja sosiaalipedagogiseen työhön. Aloitettuani sosiaalialanopinnot Jyväskylän Ammattikorkeakoulussa syksyllä 2001 noin kuudenkymmenen aloittavan opiskelijan joukossa oli minun lisäkseni vain yksi poika. Ryhmä jaettiin ja molemmat miesopiskelijat sijoituivat ryhmiensä ainokaisiksi. Koulutukseen kuuluvien harjoitteluiden aikana tilanne miestyöntekijöiden suhteen ei ole muuttunut siitä millaisen kuvan sain opinnoistani. Miehiä työskenteli päiväkodeissa todella vähän jos lainkaan.

Opintojeni alussa mieleeni syntyi ajatus, että miesten asemasta ja työtilanteesta päiväkodeissa ja varhaiskasvatuksen piirissä tulisi tutkia ja halusin tutkimuksellani antaa oman panokseni varhaiskasvatuksen kehittämiseksi. Näen aiheen ajankohtaisena ja mielenkiintoisena. Sitä ei kovin runsaasti ole tutkittu ja vasta tätä nykyä siihen aletaan kiinnittää entistä suurempaa huomiota, sillä mieslastentarhanopettajien tarve päiväkodeissamme on suuri. Kun huomioimme yhteiskuntamme tilanteen ja kuinka miehen rooli sekä perherakenteet ovat parissakymmenessä vuodessa muuttuneet voimme ymmärtää hyvinkin sen miksi päiväkotiemme lapset tarvitsevat entistä enemmän miehen mallia ja tasapainoista kasvatusta niin miesten kuin naisten taholta.

Suomessa lastentarhanopettajuus on yksi naisvaltaisimmista ammateista. Suomessa on tätä nykyä noin kolmetoistatuhatta lastentarhanopettajaa. Miehiä koko summasta on noin 650 eli noin 5 %. Vielä -90 luvun loppupuolella tilanne miesnäkökulmasta oli entistä heikompi ja mieslastentarhanopettajia oli 3,5 % kaikista valtakuntamme lastentarhanopettajista. Tosin tuolloin 1999 myös lastentarhanopettajain kokonaismäärä noin seitsemänsadan ammattilaisen verran pienempi eli noin 12300. (Isätoimikunta 1999,3.)

2 LASTENTARHANOPETTAJUUS NAISVALTAISENA AMMATTINA

2.1 Suomalaisen lastentarhanopettajuuden historiaa

Päivähoitomme naisvaltaisuuksella on oma paikkansa koko päivähoitojärjestelmämme historiassa, sillä 1800-luvun loppupuolella aktivoitunut naisliike sai alulle toimen huolehtia ja kasvattaa köyhistä ja turvattomista lapsista kunnan kansalaisia. Myös kuuluisat Keski-Euroopan kasvatusfilosofit Friedrich Fröbel mukaan lukien päätyivät samanaikaisesti näkemään naisväen työn ja aatteen hyväksi ratkaisuksi kansansivistykselle. (Karila 1997, 45.) Lastentarhatoiminnan äidiksi voidaan kutsua Hanna Rothmania, joka perusti ensimmäisen kansanlastentarhan Helsinkiin vuonna 1888. Uno Cygnaeus toi jo ennen Rothmania esille ajatuksen lastentarhasta, mutta aate jäi tuolloin vaille kannatusta. (Emt.1997, 45.) Mielenkiintoista onkin miettiä jälkepäin mahtoiko sukupuolella olla tuolloin merkitystä lastentarhatoiminnan perustukseen, sillä rouvasväen naisliike eli vahvaa aikaa ja olettaa voi, että Cygnaeus ei tästä syystä saanut tarpeeksi suurta kannattajajoukkoa idealleen, toisin kuin Rothman myöhemmin.

Lastentarhanopettajuuden historia juontaa juurensa vuoteen 1892 ja Helsingin Sörnäisiin, jossa Helsingin Ebeneser- koulutus ryhtyi kouluttamaan ” lastentarhankasvattajiksi” hyvän lauluäänen omaavia täysi-ikäisiä tyttöjä, jotka kokivat toiminnan lasten parissa kutsumuksena työlleen. Seuraava virstanpylväs tapahtui 1970- luvun loppupuolella, kun lastentarhanopettaja koulutus siirtyi valtiolle ja tämän johdosta aiemmin toimineista kannatusyhdistysten seminaareista tuli opistoja, joissa koulutus muuttui kolmivuotiseksi viisitoista vuotta myöhemmin. (Emt.1997, 51.) Tätä nykyä päiväkotiemme lastentarhanopettajat tulevat kuitenkin pääsääntöisesti yliopistoista. Kesti useita vuosikymmeniä keskustella siitä, kuinka lastentarhanopettajakoulutus tulisi yliopistollistaa ja tämä toteutuikin vihdoinkin vuonna 1995. (Emt.1997, 51.) Tällä hetkellä kasvatustieteelliset tiedekunnat kouluttavat sekä luokanopettajia kouluihimme, että lastentarhanopettajia varhaiskasvatuksemme tarpeisiin.

Oleellista on muistaa myös ammattikorkeakoulun rooli, sillä se tuottaa myös lastentarhanopettajan valtuuksin varustettuja sosionomeja varhaiskasvatukseen

koulutusohjelmistaan. Eroavaisuus yliopistotason lastentarhanopettajiin näkyy siinä, ettei sosionomeille ole myönnetty esiopetukseen vaadittavaa pätevyyttä. Kelpoisuusehtojen asetusta (576/1995) muunnettiin siten, että ammattikorkeakoulun varhaiskasvatus opetuksen nähtiin olevan riittämätöntä esiopetusta silmällä pitäen. (Tast 2005, 9-10.) Asetus kelpoisuusehdoista (576/1995) pitää sisällään 28 pykälää. Pykälässä 11§ mainitaan lastentarhanopettajan koulutus: ”*Lastentarhanopettajien koulutukseen kuuluu 2 luvun mukaisessa kandidaatin tutkinnossa pääaineena kasvatustiede, erityisesti varhaiskasvatus, tai muu soveltuva kasvatustieteellinen oppiaine sekä lisäksi 35 opintoviikon laajuiset, varhaiskasvatuksen tehtäviin ja esiopetukseen ammatillisia valmiuksia antavat opinnot.*”

Kelpoisuusasetukseen sisältyy elokuuhun 2003 ulottuva siirtymäsäännös, jossa säädetään sosiaalikasvattajan, sosiaalialan ohjaajan ja sosionomin (AMK) tutkinnon suorittaneiden henkilöiden kelpoisuudesta. Siirtymäsäännöksen piiriin kuuluvat voivat hankkia pysyvän kelpoisuuden esiopetuksen opettajiksi suorittamalla opetusministeriön hyväksymät esiopetuksen opinnot. Opintojen laajuus on 15 tai 20 opintoviikkoa tutkinnosta ja työkokemuksesta riippuen. (327/2000). Ammattikorkeakoulusta valmistuneet sosionomit tunnettiin vielä muutama vuosi sitten pääasiassa opistotason koulutuksen saaneina sosiaalikasvattajina. Sosiaalikasvattajat olivat pitkään osa päiväkotien varhaiskasvatuksesta vastaavaa henkilökuntaa ja heidän työtehtävänsä ja virat kulkivat rinta rinnan lastentarhanopettajakoulutuksen saaneiden kanssa. (Tast 2005, 9.) Sosiaalialan tutkintonimike Sosionomi (AMK) otettiin käyttöön opetusministeriön päätöksellä vuonna 1999 (Salminen 2004, 23.)

Merkittävimpänä virstanpylväänä miesten osalta voidaan pitää Oulun lastentarhaseminaarin ilmoitusta siitä, että se on avoinna myös miesopiskelijoille ja tämän johdosta maahamme saatiin 1970 ensimmäinen mieslastentarhanopettaja. (Isätoimikunta 1999, 2.) Opettaja- sekä lastentarhanopettajakoulutus pitivät sisällään 1980-luvulla mieskiintiöt, joiden tarkoitus oli houkuttaa miehiä alan koulutukseen. Mieskiintiöt kuitenkin poistettiin vuonna 1989 tasa-arvolain vastaisena. (Salokangas 2002, 101.)

2.2 Lastentarhanopettajan tehtävät

Lastentarhanopettajan tehtäviin kuuluu olennaisesti lakilasten päivähoidosta (L 19.1 1973/36). Laki on eduskunnan päätöksen mukaisesti laadittu 19.1.1973 ja sen tavoitteena on tarjota lapselle jatkuvat, turvalliset ja lämpimät ihmissuhteet, lapsen kehitystä monipuolisesti tukevaa toimintaa sekä lapsen lähtökohdat huomioon ottaen suotuisa kasvuympäristö. Lastentarhanopettajan perustehtävät kohdistuvat lasten päivähoitolaissa ilmeneviin vaatimuksiin ja lapsen perustarpeiden täyttämiseen. Vuonna 1973 laaditussa laissa määritellään myös virallinen päiväkotitoiminta. Päiväkodeiksi luetaan toiminnassa olevat kunnalliset tai yksityiset lastentarhat, joissa voidaan harjoittaa sekä koko- että puolipäivätoimintaa. Lainsäädäntö vaikutti perhepäivähoitoon merkittävästi tehden siitä tasaveroisen hoitomuodon päiväkodin rinnalle. Tällä oli merkitystä sekä pienten, että suurten kuntien perheille, sillä he saivat tämän myötä lapsilleen hoitopaikan entistä nopeammin ja täten kyettiin lisäämään alle kolme vuotiainen lastenpäivähoitoa. (Hänninen & Valli 1986, 196.)

Lastentarhanopettajaan suunnataan useita rooliodotuksia ja hänen toivotaan olevan pedagogi, hoitaja, valvoja sekä terapeutti. Myös aikuismallina ja esimerkkinä toimimiseen kiinnitetään erityistä huomiota. (Tamminen 1995, 36–37.) Tämä kulminoituu eteenkin mieslastentarhanopettajissa kun puhutaan miehen mallina toimimisesta. Lastentarhanopettajalta vaaditaan tasapainoista ammatti-identiteettiä ja realistista kuvaa omasta ammattiroolistaan. Ammattiroolin nähdään muodostuvan päivähoitopedagogisesta työstä, perushoidosta ja lapsista huolehtimisesta sekä päiväkodin ja perheiden välisestä yhteistyöstä, joka nähdään hyvänä ilmapiirin luojana. (Tamminen 1995, 35.) Kodin ja päivähoiton välisellä vuorovaikutuksella kyetään vaikuttamaan yksilölliseen ja laadukkaaseen varhaiskasvatukseen. (Karila 1997, 48.) Lastentarhanopettaja toimii usein päiväkodin toiminnan suunnittelijana ja eri hoitoryhmistä vastaavat lastentarhanopettajat kokoontuvat määrääjain yhteen suunnittelemaan päiväkodeissa tapahtuvaa toimintaa. Lastentarhanopettajan toimi on kaksitahoista eli intensiivistä lasten kanssa tapahtuvaa toimintaa, mutta myöskään työtovereiden ja muun verkoston kanssa toteutettavaa toimintaa ei sovi unohtaa. (Nironen & Keskinen 1993, 4.)

Päivähoidon puhutaan nykypäivänä kulkevan muutoksen virrassa ja siihenkohdistetaan tätä nykyä muutoksia ja sen toiminnan perusteiden nähdään juuttuneen kahdenkymmenen vuoden takaisin linjauksiin. Tulevaisuuden haasteiksi nähdään varhaiskasvatuksellisen asiantuntijuuden toteutus myös poikkeavissa toimintaympäristöissä. (Karila 1997, 12.) Yhteiskunnan muuttuessa huomaamme sen sosiaalisten ongelmien näkyvän yhä useammin myös osana päivähoitoa. Tast (2005, 17) nostaa esille sen, että päivähoidon ammattilaisena tarvitsemme työhömme tänä päivänä yhteiskunnallista näkemystä.

Tätä taustaa vasten ammattikorkeakouluista valmistuvien sosionomien ydinosaaminen nousee merkittävään asemaa varhaiskasvattajana. Sosionomit (AMK) tuovat syvyyttä päivähoitoon ja he omaavat koulutuksen kautta myös tarvittavaa yhteiskunnallista näkemystä. (Tast 2005, 19.) Sosionomille (AMK) suodaan kelpoisuudet päiväkoteihin kuuluviin vastuullisiin tehtäviin, mikäli hänellä on varhaiskasvatuksen tai sosiaalipedagogiikan opintoja vähintään 60 opintopistettä Valtioneuvoston kelpoisuus lakia täydentävä asetus (608/2005) mainitsee pykälässä 1§: ”*Sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun lain (272/2005) 7 §:n mukaiset varhaiskasvatukseen ja sosiaalipedagogiikkaan suuntautuneet opinnot ovat yhteensä vähintään 60 opintopisteen laajuiset*”

Sosiaalialan kelpoisuuslaki (L 29.4 2005/272) mainitsee lastentarhanopettajuutta koskevassa pykälässään 7§ sen, että: ”*lastentarhanopettajan tehtäviin vaaditaan vähintään kasvatustieteen kandidaatin tutkinto, johon sisältyy lastentarhanopettajan koulutus, taikka sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto, johon sisältyvät varhaiskasvatukseen ja sosiaalipedagogiikkaan suuntautuneet opinnot sen laajuisina kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetään.*”

3 SUKUPUOLIROOLIT

3.1 Maskuliinisuus, feminiinisyys ja androgyynisyys

Sukupuoliroolit jaetaan kolmeen eri käsitteeseen, jotka ovat maskuliinisuus, feminiinisyys sekä androgyynisyys.. Maskuliinisuus ja feminiinisyys voidaan pelkistää siten, että maskuliinisuus on mieheyttä ja feminiinisyys naiseutta (Huttunen 1999, 8.)

Huttusen (1999) mielestä maskuliinisuus nähdään usein samankaltaisena asiana kuin biologinen mieheys, joka kätkee sisälleen piirteet miehen luontaisesta analyttisyydestä, aggressiivisuudesta, kunnianhimosta. Myös miehen muut synnynäiset ominaisuudet kuten fyysinen vahvuus lasketaan usein osaksi maskuliinisuutta. Feminiinisyteen liittyvät piirteet ovat pitkälti tunneperäisiä kuten emotionaalisuutta, lämpimyyttä sekä sensitiivisyyttä ylläpitäviä. Myös taipumukset huolenpitoon, hoivaan sekä pysyvyyden ja jatkuvuuden ylläpitoon linkittyvät feminiinisyteen.(Emt. 1999, 22.) Sigmund Freud teoriassaan uskoo, että maskuliinisuus ja feminiinisyys palvelevat jatkuvasti toinen toistaan ja miehistä löytyy myös feminiinisiä ja naisista vastaavasti maskuliinisia piirteitä. Nämä vastakkaiset piirteet ovat käyttäytymiseltään osin aktiivisia ja passiivisia. (Emt.1999, 21.)

Kolmas merkittävä sukupuolikäsitys on androgynia, joka tahtoo jäädä usein sukupuolirooleista puhuttaessa muiden valtakäsitteiden eli maskuliinisuuden ja feminiinisuuden varjoon. Androgyniaa on silti hyvä tarkastella lähemmin sillä se sisältää piirteitä, joita on useilla työyhteisöjen ainokaisilla. Androgyynisyudessa on kyse siitä, että henkilöllä katsotaan olevan selvästi sekä maskuliinisia, että feminiinisiä piirteitä ja käyttäytymismalleja.(Huttunen 1999, 26.) Perälä (2003, 14) toteaa gradussaan sen, että androgyyninen mies voi olla perinteisesti rationaali, kilpailunhaluinen ja jopa aggressiivinen, mutta samalla toteuttaa myös feminiinisiä piirteitä kuten hellyyttä, hoivaa, myötätuntoa sekä ymmärtävää.

Androgyyniset toimivat sukupuoliroolien osalta eräänlaisina roolinuudistajina ja he eivät ole alttiita kangistumaan sukupuolta koskettaviin kaavoihin. Androgyniasta puhuttaessa nousee esille usein yhdysvaltalainen psykologi ja professori Sandra L. Bem, jota pidetään

androgynia käsitteen äitinä ja puolestapuhujana. Bem on androgyynisyyttä koskevissa tutkimuksissaan tullut siihen tulokseen, että sukupuolta korostava leimaantuminen (sex typing) nähdään psyykkisesti epäterveenä ja sillä on kielteisiä vaikutuksia ihmisen mielenterveydelle, itsetunnolle ja ylipäänsä koko psyykkiselle hyvinvoinnille. Jos tarkastelemme kyseistä asiaa miesnäkökulmasta, niin korostavaa sukupuolen leimaamista voidaan pitää äärimmilleen vietynä maskuliinisuutena. Äärimmilleen viedyn maskuliinisuuden negatiivisina vaikutuksina nähdään röyhkeyttä, ylimielisyyttä sekä toisten alistamista joka taas ei puhu kyseisen sukupuoliroolin puolesta esimerkiksi erilaisissa työympäristöissämme. Tässä suhteessa androgyynisyys nähdään toimivana vaihtoehtona ennen kaikkea opetus- ja hoiva-alan työyhteisöissä, sillä androgyyninen ihminen voi olla sekä itsenäinen, että hellä tai itsevarma ja myöntävä aina tilanteen mukaan. (Kauppinen – Toropainen 1987, 39–40.)

3.2 Sukupuoliroolit ja niihin kohdistuvat stereotypiat

Sukupuoliroolit ovat ympäristöstä opittuja käyttäytymismalleja ja niillä tarkoitetaan käsitystä siitä, millainen käyttäytyminen yleensä kytetään mieheen ja mikä naiseen sekä mitä heidän sukupuolensa nimissä odotetaan tekevän. Sukupuolirooli toimii myös eräänlaisena väylänä suunnata ja osoittaa omaa sukupuoltansa ulospäin (Emt. 17–18.)

Sukupuoliroolit sitoutuvat kahden sukupuolen välille luotuihin normeihin ja odotuksiin eri yhteiskunnissa. Sukupuolirooli on eräänlainen sosiaalinen käyttäytymismalli sekä erottelumerkki, jonka avulla yhteiskunta osoittaa naisille sekä miehille suunnattuja rooleja ja rooliodotuksia. (Vehviläinen, M-L 1982, 12.) Keskinen & Hopearuoho-Saajala (1994, 16) puhuvat sukupuoli-identiteetistä, joka on samaistumista omaan sukupuoleensa ja käsitys oman sukupuolensa pysyvyydestä. Selkeä, arvostusta ja hyväksyntää sisällään pitävä sukupuoli-identiteetti viestii yksilön hyvinvoinnista, psyykkisestä terveydestä, elinvoimasta sekä persoonallisesta eheydestä.

Värtö (2000, 11) korostaa maskuliinisuuksia käsittelevässä tutkimuksessaan, että päiväkotiki on paikka, jonka puitteissa rakennetaan jotakin maskuliinisuudeksi kutsuttua. On olemassa poikien ja tyttöjen leikit ja lelut. Lisäksi päiväkotiki-ikäinen lapsi alkaa jo sisällään miettiä mitkä asiat ovat perinteisesti miehisiä tai päinvastoin feminiinisiä. Nämä piirteet korostuvat eteenkin esikoulu- ja kouluikäisten lasten piirissä.

Perinteinen maskuliinisuus päiväkodissa voi ilmetä esimerkiksi traktorilla ajamisessa. On varsin ilmeistä, että myös tyttölapset leikkivät traktoreilla, mutta silti poikia vähemmän. Konkreettisin ero syntyy siitä, kun tarkastelemme päiväkodin pihalla henkilökuntaa, jotka leikkivät traktorileikkejä lasten kanssa. Päiväkodin naiset eivät liiemmin ajele leikkitraktoreilla, kun taas miestyöntekijät saattavat siihen touhuun mukaan lähteäkin. Kyseinen esimerkki toimii eräänlaisena maskuliinisuuksien muovaajana päiväkotien toimintaympäristöissä. (Emt. 2000,12.)

Sukupuolirooleista puhuttaessa törmäämme työmaailmassa esimerkiksi ammatteihin tai työtehtäviin, jotka luokitellaan eri kategorioihin muun muassa työtä tekevän henkilön sukupuolen mukaan tai työn vaativuuden mukaan. Kuullessamme, että esimerkiksi työntekijä x tekee töitä rakennustyömaalla me luomme mielessämme oletuksen, että kyseessä on mies koska sukupuoliemme roolitus on useimmiten rinnastettavissa siten, että fyysisen ja teknisen työskentelyn kuuluu miehille. (Nironen & Keskinen 1992, 5.) Toinen vaihtoehto on fyysisesti kevyempiä tai hoivaa ja kodinhoidollisia toimenpiteitä sisältävät työtehtävät, kuten esimerkiksi siivoja, sairaanhoitaja tai lastenhoitaja. Tämän kaltaiset työtehtävät kohdistamme usein naisten hoideltaviksi (Emt. 1992, 6-7.)

On kuitenkin ilmeistä, että stereotypiamme eivät aina täsmää täysin nykypäivän työmaailman kanssa. Sukupuoliroolistereotypiat ovat käsityksiä maskuliinisuuden ja feminiinisen käyttäytymisen piirteistä, joille ominaista saattavat olla esimerkiksi voimakas kaavamaisuus tai ehdottomuus ja jäykkyys. Ne saattavat sisältää toisensa poissulkevia käsityksiä miehen ja naisen käyttäytymisestä ja tätä piirrettä kutsutaan dikotomisuuksi. (Keskinen & Hopearuoho- Saajala 1994, 18.)

Perälän (2003, 10) mukaan stereotypioilla on taipumus elää tiukasti yhteisöissään, koska ne toimivat tehokkaasti itseään koskevan informaation suodattajina, jonka ansiosta ne sekä jäsentävät, että muokkaavat sosiaalista todellisuutta. Stereotypioilla on taipumus ohjata havaintoja, ruokkia asenteita, lujittaa ryhmän kiinteyttä ja vahvistaa jäsentensä identiteettiä. Käsitykset sukupuolten välisistä tehtävistä ja asemasta korostuvat sukupuolistereotypioita tarkasteltaessa, sillä ne rajaavat ajatteluamme ja mahdollisuuksiamme valita, jolloin ne toimivat itseään toteuttavina ennustuksina.

Havainnoimme ja tulkitsemme ihmisen käyttäytymistä stereotyyppien suuntaisesti, jolloin ne vahvistavat jo kulttuurista löytyviä stereotyyppisiä käsityksiä ja odotuksia. Naisten ja miesten ohjautuminen stereotyyppien kantajiksi tapahtuu sosialisoinnin ja oppimisen tuloksena. (Eml. 2003, 11.)

4 AINOKAISENA NAISVALTAISELLA ALALLA

4.1 Ainokaisuus

Ainokaiseksi voidaan kutsua henkilöä, joka sukupuoleensa nähden työskentelee epätavanomaisessa ammatissa ja vastakkaisten sukupuolen edustajat muodostavat työntekijöiden enemmistön (Nironen & Keskinen 1992). Miesten osuus valtakuntamme päiväkodeissa on niin pieni, että voimme todeta, että miehet ovat päiväkotiemme ainokaisia. Kun puhutaan miehistä, jotka ovat sairaanhoitajia, siivoojia tai lastentarhanopettajina kuullaan usein heitä kutsuttava n alansa ainokaisiksi. Käsitettä ainokaisuus on tutkittu nykypäivään mennessä melko vähän eikä siitä löydy runsain mitoin teoreettista tietoa tai aineistoa.

Ainokaisuuteen liittyy myös ainokaisproblematiikkaa eli sitä, että mies- ja naisainokaisuuden välillä nähdään asemallisia eroja. Tulee muistaa tarkastaa aina ainokaisuuden kohde. Miesten uskotaan helpommin toteuttavan omaa sukupuoltaan maskuliinisina ainokaisina kun taas naisainokaisien feminiinisyyden korostuminen nähdään vähentävän heidän auktoriteettiaan. Tämä edellä mainittu miesainokaisuuden piirre toimii myös merkittävänä voimavarana viihtyä työssään, sillä se kasvattaa miesainokaisien asemaa heidän työympäristössään (Isätoimikunta 1999, 3.)

Miesainokaisuuteen liittyy myös sitä, että miesvarhaiskasvattajilla on pelko tuntea olonsa ulkopuoliseksi esimerkiksi liittyen henkilökunnan kahvipöytäkeskusteluihin.

Varhaiskasvatus perustuu hyvin paljon vuorovaikutukseen ja sosiaaliseen kanssa käymiseen ja tässä miesten ja naisten välillä on ymmärrettäviä eroja.

Päivähoito on tiimityötä joka tarvitsee voimavarakseen hyvän ryhmädynamiikan.

Henkilökunnan välillä vallitsee usein avoimeen keskusteluun painottuva ilmapiiri. Mutta kuinka käykään miesainokaiselle, jos työpaikalta ei löydy ketään, jolle vaihtaa kuulumisia

tai keskustelulla miesmäisiä juttuja. Edellä mainitussa tapauksessa miesainokaisella on vaara stressaantua asemaansa työpaikalla sillä hänelle ei välttämättä suoda mahdollisuutta jakaa ajatuksia tai keventää työilmapiiriä. (Emt. 1999, 3.)

Sosiaalisesti palkitsevat ihmissuhteet työpaikoilla edesauttavat työn kokemista mielekkääksi kun taas päin vastaisessa tilanteessa on ymmärrettävää, että stressitekijöillä on negatiivista vaikutusta työviihtyvyyteen (Keskinen & Virtanen 1999, 26.)

Tätä Keskinen ja Virtasen esittämää asiaa voidaan pitää yhtenä osatekijänä sille, että miesainokaiset viihtyvät naisia lyhyemmin perustehtävässään ja hakeutuvat esimerkiksi esimiestehtäviin. Ensimmäiset työvuodet ovatkin työuraa aloittelevalla mieslastentarhanopettajalle merkittäviä, sillä hän saa tätä kautta konkreettisen kuvan siitä mitä muuta varhaiskasvatustusprosessi päiväkodeissa pitää sisällään lastenhoidon lisäksi. Hän oppii tapoja ja malleja henkilökunnan välisestä vuorovaikutuksesta ja siitä kuinka päästä sisälle sen ryhmädynamiikkaan. On myös todennäköistä, että päiväkotien miesainokaiset pääsevät toteuttamaan itseään myös päiväkotien puuseppinä, talonmiehinä, sekä liikunnanopettajina. Mieslastentarhanopettajan tulee kuitenkin tietää paikkansa ja se mihin hänet on palkattu ja koulutettu eikä aina lähteä kuorimittamaan työtänsä ulkopuolisilla raskailla ja ikävillä töillä mitä naisenemmistö vaatisi. (Isätoimikunta 1999, 3-4.)

Miesainokaisuudesta löytyy ongelmakohtina myös mahdolliset epäilykset hänen sukupuoli-identiteettiään kohtaan ja miehestä saatetaan leimata naismainen, pehmo tai homoseksuaali pelkästään valtavirrasta poikkeavan uravalinnan perusteella. Miehellä saatetaan usein myös udella miksi ihmeessä hän on valinnut naisvaltaisen alan. Kysymyksestä on havaittavissa miesainokaisen osittaista väheksyntää ja asiaan on pyrittykin reagoimaan miestyöntekijän siirtämisellä esimiesasemaan, jonka koetaan vastavuoroisesti myös tasapainottavan naisyhteisöä. (Kauppinen- Toropainen 1987, 22.)

Ainokaisdynamikka toimii eräänlaisena mallina hahmottaa ainokaisen asemaa enemmistön seassa. Ainokaisdynamikka voi tulkita Kauppinen- Toropaisen (1987, 23-24) mukaan siten, että ainokaiset ovat työyhteisöjensä silmätikkuja, koska eroavat näkyvästi enemmistöstä. Silmätikun asema lisää aikaansaannosten korostamista sekä yliyrittämistä. Ainokainen kerää huomiota osakseen jo pelkällä olemalla, joten

hänen ei tarvitse työskennellä huomiota herättääkseen vaan sen vuoksi, että hänen tekemisensä huomattaisiin. Ainokaiset toimivat työyhteisöissään eräänlaisina tilanteen kärjistäjinä korostaessaan ainokaisten ja enemmistön välisiä eroja. Tämä saattaa taas johtaa ainokaisen syrjäytymiseen enemmistöstä, sillä ainokaista ei koeta yhteenkuuluvaksi valtaväestöön.

Kolmas ja merkittävä ainokaisdynamiikan ominaispiirre on ainokaisiin usein kohdistettavat stereotyyppit eli heidät leimataan sen sosiaalisen ryhmän edustajiksi, johon he enemmistön seasta eniten erottuvat. Ainokaiset käyttävät stereotyyppien torjumiseen muun muassa tapaa muuttaa sukupuoli näkymättömäksi, jolloin ainokainen pyrkii esimerkiksi pukeutumaan mahdollisimman neutraalisti korostamattaan sukupuoltaan. Ainokainen saattaa myös vähätellä sukupuolensa merkitystä ja tekee sukupuolestaan tarpeettoman. Vähättelymalli voidaan kääntää myös päinvastaiseksi, jolloin ainokainen alkaakin korostaa tietoisesti sukupuolisuutta ja tuo sen tietoisesti esiin asettautumalla esimerkiksi sukupuoliobjektin asemaan. Kyseiset ainokaisdynamiikkaan kuuluvat piirteet ovat synnyttäneet keskustelua sen suhteen toimivatko ne myös miesainokaisten keskuudessa ja tutkijat ovat onnistuneet osoittamaan sen, että miesainokaiset onnistuvat sääntelemään omaksi eduksi asemaansa naisvaltaisessa toimintaympäristössä. Syy tähän piilee siinä, että miehen sukupuolella koetaan yhteiskunnassa olevan korkeampi asema kuin naisten sukupuolella. (Emt.1987, 24.)

4.2 Maskuliinisuus hoiva-alalla

Miehen sopivuutta hoiva-alalle on vuosien varrella kyseenalaistettu ja miesten kykyä kasvattaa ja hoivata leimaa epäileväisyyden varjo. Stereotyyppien ja kyseenalaistuksen taustalla on historia, kulttuuri, perimä, tavat, oletukset ja erilaiset uskomukset. Aiemmin tehdyistä tutkimuksista on ilmennyt, että sukupuolen välisiä eroja työtehtävien suhteen ei juuri päiväkodeissamme ilmene. (Nironen & Keskinen 1992, 50.) Tarkastelen asiaa aluksi laajemmin koko sosiaalialan työkenttään ajatellen, sillä yhtäläillä mies on alansa vähemmistöä niin sosiaalialalla kuin päivähoitollisissa tehtävissä. Yhteiskuntatieteiden tohtori ja sosiaalityöntekijä Päivi Petrelius on tutkinut sukupuolijakoja ja -hierarkioita sosiaalityön piirissä. Hänen tutkimuksistaan nousee esille peruspiirteitä, jotka antavat suuntaa antavia vastauksia millaisia sukupuolten välisiä eroja sosiaalialan töissä ilmenee.

Nainen nähdään usein kilttinä hoivaajana joka tyytyy asemaansa. Miehet vastoin naisia pyrkivät pitämään emotionaaliset tekijät toisaalla työstään ja keskittyvät tekemiseen. Miehet toimivat rationaalisesti ja selväpiirteisesti. Mielestäni voimme vetää myös suuntaa antavia johtopäätöksiä kyseisistä tuloksista päiväkotia silmällä pitäen.

Historialla ja sukupuoleen kytketyillä taustoilla on oma roolinsa kasvatuksessamme ja lastenhoidossa. (Petrelius 2005, 16.) Suomalainen sukupuoli ajattelu on leimannut itsensä sillä, että nainen on nimetty luonnollisesti hoivaajaksi. Lapsi kehittyy naisessa ja synnytyksen myötä hänestä tulee äiti. Äiti, jonka maidosta lapsi varttuu ja äiti, joka hoivaa ja pitää huolen varttuvastaan. Naisiin kytketään hoivan lisäksi myös odotukset huolenpidosta, empaattisuudesta, lämmöstä, herkkyydestä reagoida lapsen tarpeisiin sekä motivaatiosta auttaa luontaisesti.

4.3 Miehen rooli ja asema päiväkodeissa

Petrelius (2005, 16–17) kertoo, että sosiaalialan työyhteisöissä vallitsee jako eri sukupuolten välisiin toimitiloihin ja sitä kautta myös työtehtäviin. Jako on niin sanotusti veteen piirretty viiva eli sitä ei konkreettisesti ole missään mainittu, mutta se näkyy silti päivittäisessä työssä. Sosiaalialan sukupuolellinen jako saattaa mennä usein siten, että naiset on ovat enemmän ruohonjuuritason toimitiloissa, jossa tapahtuu paljon kasvokkain tehtävää asiakastyötä. Miehiä löytyy enemmän julkisista toimitiloista, joita ovat esimerkiksi seminaarit, konferenssit ja erilaiset kehittämistyöryhmät. Miehiä on myös yhdistetty usein hallinnollisiin tehtäviin sosiaalialalla. Miehisen toimintatyylin ja esiintymisen sanotaan olevan eduksi julkisissa toimitiloissa, kun taas naisten tulee olla varovaisia, etteivät se pukeudu liian naisellisesti tai elehdi ja nosta esiin liian tunnepainotteisia keskusteluita.

Valtaosissa näistä esimerkeistä pojan ottaa vastaan hellä ja ymmärtäväinen nainen eikä miehistä tukea tarvitsevat poika pääse minkäänlaisiin kontakteihin miesten kanssa ja Sinkkosen (1990, 143) mielestä tässä kohtaa piileekin melkoinen paradoksi, johon kaivattaisiin uudistusta. On ymmärrettävää, että lapsilla ja nuorilla suunnaton halu samaistua ja tässä suhteessa päiväkodeissa sekä kouluissa olevat miestyöntekijät ovat esimerkin antajina hyvin merkittävässä roolissa. Mieslastentarhanopettajalle lankeaa

päiväkodissa usein miehen mallin ja esimerkillisyyden antaminen. Lamavuosista eteenpäin perheet ovat muuttuneet ja isän malli siinä sivussa.

Sinkkonen (1990, 142) nostaa esille, kuinka on eronneita, alkoholisoituneita, perheistä ulos heitettyjä, työnarkomaanisia ja uraa luovia miehiä. Eteenkin kasvavalle pojalle muodostuu virheellinen käsitys miehisyydestä ja maskuliinisuus näyttää kääntöpuolensa eli kovan, tunteettoman ja aggressiivisen miehisyyden. Nämä mallit poika omii medioista (televisio, internet, lehdet), kaveripiiristään ja elinympäristöstään. Isättömyyden ja miehen mallin puute ajaa pojan häiritsemään ympäristöönsä ja pian käyttäytymishäiriöisiä poikia ohjataan perheneuvoloihin, terveydenhoitajille ja psykologeille.

Mieslastentarhanopettajista ja miesvarhaiskasvattajan asemaa on pohdittu muutamissa aiemmissa tutkimuksissa, mutta se kuuluu niihin tutkimuskohteisiin, joista ei löydy tänäkään päivänä vielä tarpeeksi kattavasti informaatioita. Tämän hetkisten tutkimusten perusteella voidaan kuitenkin tehdä suuntaa antavia johtopäätelmiä miesvarhaiskasvattajiemme asemasta heidän alallaan. Perälä (2003) on tutkinut vanhempien käsityksiä ja odotuksia miehestä esiopettajana, joka toimii mielestäni hyvänä suunnanantajana mieslastentarhanopettajaan kohdistettujen stereotyyppien suhteen. Tutkimuksesta ilmenee se kuinka tärkeässä asemassa miesvarhaiskasvattajat nähdään omissa työyhteisöissä ja kuinka he olemuksellaan tuovat lisäarvoa työpaikoilleen. Miesesiopettajien nähdään tuovan lapsille esimerkillistä miehen mallia ja samalla miesvarhaiskasvattaja edistää työympäristössään tasa-arvoa (Perälä 2003, 2.)

Perälän tutkimuksesta, kuten myös monista muista miesvarhaiskasvattajaa koskevista tutkimuksista nousee esille Kauppinen-Toropaisen (1987) tekemä tutkimus, jossa hän käsittelee työyhteisöjen ainokaisia. Ainokaisuus toimii useimmiten yhtenä päätekijöistä, kun tehdään tutkimusta mieslastentarhanopettajista. On kuitenkin todettava, että hänen tutkimuksestaan löytyy muutama mieslastentarhanopettaja, joten tutkimusta ei kannata yleistää tai kohdentaa varhaiskasvatukseen tai miehiin. Kokonaisuudessaan Kauppinen-Toropaisen tutkimus on vielä tänäänkin kattavimpia ainokaisuuksia koskevimpia tutkimuksia maassamme.

Tamminen (1995) on myös tutkinut ainokaisuutta, mutta se on vain pieni osa hänen tutkimuksestaan, joka käsittelee mieslastentarhanopettajan roolia ja merkitystä päiväkodissa. Tamminen tutkimusta voidaan pitää yhtenä mieslastentarhanopettajuutta käsittelevistä perusteoksista. Tutkimuksesta nousee esille muun muassa se, että mies- ja naislastentarhanopettajat toimivat työssään omilla tavoillaan, osittain toisiaan täydentäen. Tämän johdosta on perustelua sanoa, että mieslastentarhanopettajalla on oma merkittävä roolinsa päiväkotityössä, joskaan sitä ei saisi liioitella. Tutkimuksen keskeisimpinä käsitteinä ovat sukupuoli ja sukupuolirooliin liittyvät asiat kuten, sukupuoli-identiteetti sekä yleiset sukupuoliin liittyvät stereotypiat. Tamminen tutkimuksesta selviää muun muassa se, että mieslastentarhanopettajat valitsevat alan sen ulkoisten tekijöiden tähden kuten esimerkiksi työn sisällön ja lasten kanssa puuhastelun antoisuuden vuoksi. Mieslastentarhanopettajuuden varjopuoliksi nähdään työn aliarvostus ja erilaiset ulkoiset rajoitukset työn tekemiselle. (Tamminen 1995, 3.)

Nironen & Keskinen (1992) ovat tutkineet mieslastentarhanopettajien yleistä ja ammatillista itsetuntoa sekä käsityksiä työstään, joka osoitti, että mieslastentarhanopettajat omaavat mielestään vahvan itsetunnon ja kokevat ammatilliselta itsetunnon olavan vahvoja ja haluavat ottaa työssään riskejä sekä vastaanottaa haasteita. Tutkimus osoitti, että palkkatasoa, alan arvostusta ja vaikuttamismahdollisuuksia kasvattamalla sekä koulutusta niin täydennyskoulutuksen kuin alan peruskoulutuksenkin osalta kehittämällä saataisiin miehet pysymään paremmin päiväkodeissa ja hakeutumaan lastentarhanopettajan tehtäviin. (Nironen & Keskinen 1992, 2.)

Hämäläinen (1999) on tutkinut mieslastentarhanopettajien syitä hakeutua muuhun kasvattajan ammattiin. Tutkimus antoi tuloksia, jotka kertovat sen, että osa tutkittavista mieslastentarhanopettajista tiesi alan opinnoissaan olevan eräänlaisella läpikulkumatkalla kohti uusia haasteita ja toisenlaista kasvattajan tehtävään kuten esimerkiksi luokanopettajan ammattia. Tutkimukseen osallistuneista osa oli tuntenut päiväkodin sisäisen ilmapiirin jossain määrin negatiivisia tunteita herättäväksi, jonka johdosta he halusivat hakeutua muihin kasvatusalan työtehtäviin (Hämäläinen 1999, 2.)

Majan (2000) tutkimus pureutuu miehen aseman tarkasteluun sosiaalialan työyhteisöissä. Tutkimusta tarkasteltaessa tulee ottaa huomioon se, että tutkimus on toteutettu yleisestä sosiaalialaa koskevasta näkökulmasta eikä se käsittele erityisesti varhaiskasvatusta, mutta on mielestäni hyvin suuntaa antava. Tutkimus ja sen aineisto ovat luotettavasti kohdistettavissa myös varhaiskasvatuksen parissa työskenteleviin miehiin. Tutkimustuloksista selviää, että miehet kokevat saavansa arvostusta sosiaalialan työyhteisöissä sekä heille suodaan mahdollisuus toteuttaa maskuliinista työtettä. Miehet kokevat olevansa myös tasa-arvoisessa asemassa suhteessa työyhteisöjen naistyöntekijöihin. (Maja 2000, 38.)

Miesten asemasta sosiaali- ja terveysalalla sekä sen naisvaltaisuuden pohdinnasta miesnäkökulmasta käsin löytyy aika ajoin pieni muotoisia tutkimuksia sekä artikkeleja esimerkiksi alaan liittyvistä aikakauslehdistä tai internetjulkaisuista. Mäkinen (2005, 2) on toimittanut Jyväskylän Ylioppilaslehteen artikkelin, jossa käsittelee mieslastentarhanopettajien lyhyttä viihtyvyyttä päivähoitoalalla. Mäkinen on haastatellut lastentarhanopettaja Paavolaa, joka kertoo palkkauksen olevan oleellisin tekijä sille, että miehet häviävät päiväkodeista muihin töihin. Palkkauksen heikkouteen nähdään vaikuttavan myös naisvaltaisen työjoukon kiltti ja nöyrä asenne. Tämän johdosta naiset eivät uskalla vaatia palkankorotuksia tarpeeksi tiukkaan säävyyn esimerkiksi laittamalla yhteiskunta polvilleen vaikka lakon uhalla. Paavola toteaa myös, että eräs henkireikä mieslastentarhanopettajalle on lasten isät. Heidän kanssaan voi vaihtaa muutaman sanan urheilusta tai autoista ja sama pätee esimerkiksi talonmieheen. Työyhteisön naiset nähdään todella vastuuntuntoisina, että he keskustelevat kahvipöydässään lähinnä työasioista. (Mäkinen 2005, 2.)

5 TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN

5.1 Tutkimustehtävät

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää:

- 1) Mitkä ovat miesten motiivit hakeutua varhaiskasvattajan tehtäviin.**
- 2) Millaiseksi miehet kokevat asemansa varhaiskasvattajana jyvässeudulla sijaitsevilla päiväkodeilla.**

5.2 Laadullinen tutkimus

Tutkimuksessani valitsin tutkimusmenetelmäksi laadullisen tutkimuksen, jonka avulla voimme kartoittaa ja tarkastella ihmisten ja ihmisryhmien käyttäytymistä heidän omasta näkökulmastaan. Sitä kutsutaan myös nimellä kvalitatiivinen tutkimus.

Laadullisen tutkimuksen perimmäisenä tarkoituksena on ihmisryhmien toiminnan ja käyttäytymisen tulkinta ilman numeraalista aineistoa. Se on siis strategia, jota käytetään ihmistieteitä tutkiessa. Laadullinen tutkimus perustuu havaintojen, haastatteluiden, analyysien ja teorian muovaamaan kokonaisuuteen. (Alasuutari 1993,15.) Laadulliselle tutkimukselle ominaista on avoin tutkimussuunnitelma. Tutkimussuunnitelma kattaa sisälleen kaikki tutkimuksessa käytettävät vaiheet eli aineistonkeruun, analyysin, tulkinnan ja raportoinnin, jotka ovat yhteyksissä toinen toisiinsa. Tutkimussuunnitelman ollessa avoin sen eri osia joutuu prosessin lomassa muokkaamaan ja tarkistelemaan. Laadullista tutkimusta tehtäessä paluu alkuperäiseen aineistoon on normaalia tutkimuksen edetessä. (Eskola & Suoranta 2003, 16.)

Alasuutari (1993, 38) kertoo, että laadullinen tutkimus sopii esimerkiksi kulttuurillisesti merkityksellisten ilmiöiden tulkitsemiseen ja ymmärtämiseen ja erilaisuuksien tulkitsemiseen. Se keskittyy ilmiöön kokonaisuutena eli sen avulla voidaan helposti kartoittamaan kokonainen ryhmä eikä pelkästään yksilötasoa. Aineistonkeruu menetelminä laadullinen tutkimus kattaa sisälleen muun muassa teemahaastattelun. Se on puolistrukturoitu menetelmä, joka tarkoittaa haastattelun kohdistuvan ennalta valittaviin teemoihin, mutta ei sisällä strukturoidulle haastattelulle tyypillisiä piirteitä kysymysten tarkan muodon ja järjestyksen suhteen. (Hirsjärvi & Hurme 1998, 36.)

Kirjallinen materiaali, valokuvat, elokuvat sekä muu elämäkerrallinen aineisto kelpaa mainiosti kvalitatiiviseen tutkimukseen. Haastattelut voivat olla puolistrukturoituja, strukturoituja tai avoimia haastatteluja. Haastattelut on mahdollista suorittaa kasvotusten eli dialogisena vuoropuheluna, puhelimitse tai, että haastateltaville lähetään kyselylomake postitse tai internetin välityksellä. (Puhakka 2005, 25–26.)

5.3 Kohdejoukko

Tutkimukseen tarvittavien haastateltavien etsintä alkoi siten, että olin sähköpostin välityksellä yhteydessä satunnaisesti valitsemini varhaiskasvattajiin. Joukossa oli myös muutama työntekijä, jonka tunsin entuudestaan, mutta valtaosa kyselyyn osallistuneista oli minulle tuntemattomia. Linkkinä minun ja kyselyyn osallistuvien välillä toimi Keski-Suomen mieslastentarhanopettajien internetsivut, josta löytyy kaikkien Keski-Suomen alueella lastentarhanopettajana työskentelevien mieslastentarhanopettajien yhteystiedot sähköpostiosoitteineen. Alkuperäinen osallistujamäärä oli kahdeksan, mutta yksi osanantaja ei lopulta onnistunut palauttamaan vastauksiaan takaisin vedoten teknisiin ongelmiin sähköpostiensa kanssa.

Kohdejoukkoa hankittaessa tutkijan tulee muistaa kyselyyn liittyvät eettiset kysymykset, joilla kunnioitamme tutkimukseen osallistuvia henkilöiden yksilöllisyyttä. Ilmoitin sekä alustavassa osallistumiskyselyssä, että varsinaisessa kyselyssä käsitteleväni kyselyyn osallistujat anonymeinä. Tutkimusprosessiin liittyviä eettisiä kysymyksiä ovat esimerkiksi tutkimuslupaan liittyvät kysymykset, tutkimuksen tiedottamiseen liittyvät seikat, tulosten julkistamiseen tai tutkimuskohteen hyväksikäyttöön liittyvät asiat. (Eskola & Suoranta 2003, 52.) Tutkimukseni kohdejoukkoon liittyvät eettiset kysymykset eivät muodostaneet problematiikkaa. Kaikki kyselyyn osallistuneet antoivat myönteisen suostumuksen osallistua kyselyyn ja tutkija vastavuoroisesti oli velvoitettu suojaamaan tutkittavien yksityisyys. Lähetin sähköiset kyselyt yksitellen kullekin osallistujalle, sillä sähköpostin ryhmäviestistä toisten kyselyyn osallistujien henkilöllisyys olisi ollut mahdollista selvittää.

Kohdejoukkoa suunniteltaessa otin huomioon tarvittavan osallistujamäärän ja sähköpostin välityksellä suoritettavaa teemahaastattelua silmällä pitäen päätin rajata osallistujamäärän noin kymmeneen henkilöön. Pyrin saamaan kohdejoukosta monipuolisen siten, että siitä löytyisi yliopistollisen lastentarhaopettajakoulutuksen lisäksi myös sosionomi (AMK) tai sosiaaliskasvattaja, että mahdollisesti myös opistotason koulutuksen saaneita miesvarhaiskasvattajia. Tavoitteena oli myös kerätä yhteen kymmeniä työvuosia tehneitä kokeneita uranuurtajia sekä vastaavasti uran alkuvaiheessa olevia miehiä. Kohdejoukoksi muodostui Jyväskylän ja Jyväskylän maalaiskunnan alueella sijaitsevien päiväkotien miesvarhaiskasvattajia yhteensä seitsemän henkilöä.

5.4 Tutkimusmenetelmän soveltaminen ja toteuttaminen omassa tutkimustyössäni

Suoritin tiedonkeruun internetkyselynä käyttäen sähköistä kyselylomaketta. Aineisto kerättiin sähköpostitse eli lähitin laatimani avoimet kysymykset sähköpostin liitetiedostoina asianosaisille. Kyselyyn osallistuneet palauttivat samalla tavalla vastauksensa vastavuoroisesti minulle. Valitsin kyseisen tiedonkeruumuodon ajankäytöllisistä syistä, sillä sähköpostitse lähetetyn kyselyn nähdään vievän vähemmän aikaa suhteessa kasvotusten suoritettavaan kyselyyn. Sähköpostikysely ei ole niin tehokas ja toimiva kuin perinteinen haastattelu, sillä siihen liittyy kysymysmerkkejä esimerkiksi vastaamisprosentin tai vastausten laadun suhteen. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 76.)

Kyselyä laadittaessa on hyvä pyrkiä muodostamaan kysymykset siten, että se herättäisi vastaajassa laajempia ajatuksia ja tätä kautta myös vastausten sisältö olisi laajempi. Kyselylomakkeiden hyvät puolet korostuvat niiden ollessa huolellisesti suunniteltuja ja kun niillä pyritään selvittämään melko konkreetteja ja yksiselitteisiä ilmiöitä. Ne ovat taloudellinen myös vaihtoehto ja kyselylomakkeilla kyetään takamaan vastaajan anonymius. (Hirsjärvi & Hurme 1988, 16.) Sähköistä kyselylomaketta laadittaessa pyrin rakentamaan sen eri teemojen varaan. Sisällytin muutaman kysymyksen aina kutakin teemaa kohden joista kokonaisuus muodostui. Kyseistä teemojen avulla suunniteltua kyselyrunkoa kutsutaan teema-alueiksi. Teema-alueet edustavat teoreettisten pääkäsitteiden spesifioituja alakäsitteitä tai – luokkia ja toiminnan kannalta ne ovat alueita, joihin haastattelukysymykset varsinaisesti kohdistuvat. (Emt.1988, 41.)

5.5 Aineiston analysointi ja luotettavuus

Aineiston analysointi kulki teemoittelun kautta eli aineistosta nostettiin esille tutkimusongelmaa valaisevia teemoja. Sähköiseen kyselylomakkeeseen luodut teema-alueet palvelivat myös aineiston analysointia ja vastauksia oli antoisaa purkaa teema-alue kerrallaan. Aineisto jakautui kyselyyn osallistuneiden miesvarhaiskasvattajien taustatietoihin, joissa esille nostettiin haastateltavan ikä, koulutustausta sekä varhaiskasvatusalan työkokemus. Toinen teema-alue oli miesten varhaiskasvatuksellisiin tehtäviin hakeutuminen ja kolmas teema-alue muodostui miesvarhaiskasvattajien asemaa käsittelevistä kysymyksistä. Eskola & Suoranta (2003, 174–175) kiteyttävät teemoittelun olevan pääpiirteissään sitä, että tekstistä pyritään erottelamaan tutkimusongelman kannalta olennaiset aiheet. Teemoitteluun kuuluu myös vastauksista irroteltujen mielenkiintoisten sitaattien käyttö tulosten lomassa. Sitaatti voi toimia myös aineistoa kuvaavana esimerkkinä ja se myös elävöittää mukavasti tekstiä. Käytin aineistoa analysoidessa sitaatteja hyväksi vastausten seassa. Sitaattien tarkoitus oli tuoda mukava lisävivahde tekstiin ja luoda lukijalle avartavia mielikuvia kysymysten selvittämiseksi.

Eettisten kysymysten ja anonymiteettisuojaan nojalla tutkijan on keksittävä jokin keino käsitellä myös yksittäisiä tutkimustuloksia. Sitaattilauseiden lopussa on käytetty koodausta, jonka avulla tutkija voi jäsenellä tutkimustuloksensa. Laadullinen tutkimus määrittelee koodauksen siten, että se on koodien liittämistä tutkijan tulkinnan mukaisesti aineistossa määriteltyihin teksteihin. (Eskola & Suoranta 2003, 157.) Sitaateissa esiintyvä koodaus on MVK ja kolmikirjaimisen koodinperässä on numero yhdestä seitsemään. Koodaus muodostuu yksinkertaisesti sanasta miesvarhaiskasvattaja. Numerointi ilmaisee erikseen jokaisen kyselyyn osallistuneen miesvarhaiskasvattajan, joka helpottaa tutkimustulosten analysointia.

Ryhdyin jäsentämään ja käsittelemään tutkimustuloksia siten, että tulostin jokaisen kyselyyn osallistuneen miesvarhaiskasvattajan vastaukset erilliselle paperille. Kävin kysymys kerrallaan läpi miesvarhaiskasvattajien vastaukset tiettyihin kysymyksiin ja vedin yhteen suurimmat yhteneväisyydet ja asiat, jotka nostivat vastauksista eniten päätään. Vastapainoksi yhteneväisyyksille otin esille myös mahdolliset eriävät mielipiteet

ja yksittäiset mielenkiintoa herättävät huomiot. Yhteneväisyyksien ja samankaltaisuuksien etsimistä kutsutaan tyypittelyksi, jossa on kysymys aineiston ryhmittelystä selviksi ryhmiksi samankaltaisia tarinoita. (Eskola & Suoranta 2003,181.)

6 TULOKSET

6.1 Taustatiedot

Kyselyyn osallistuneiden miesvarhaiskasvattajien iäksi muodostui 31 – 48 vuotta. Lähes kaikki kyselyyn osallistuneet ovat käyneet yliopistossa lastentarhanopettajakoulutuksen. Yksi vastaajista on saanut ylioppilasopijaisen päivähoitajakoulutuksen ja yksi on koulutukseltaan sosiaalikasvattaja. Kyselyyn vastanneet omaavat varhaiskasvatusalan työkokemusta useista eri päiväkodeista viidestä työ vuodesta jopa kahteenkymmeneen vuoteen. Työtehtävät painottuvat pääasiassa lastentarhanopettajan tehtäviin, mutta vastauksista ilmeni työkokemusta myös perhepäivähoitajan, perhepäivähoidonohjaajan, lastenhoitajan, sekä päiväkodin johtajan tehtävistä.

6.2 Hakeutuminen varhaiskasvattajan tehtäviin

Perimmäinen syy hakeutua varhaiskasvattajan tehtäviin oli useimmalla vastaajalla se, että he ovat aina pitäneet työstä lasten parissa ja kokeneet kutsumusta alan työtehtäviä kohtaan. Päivähoitotyössä työn tuloksia alkaa näkyä jo vuoden aika säteellä joka on palkitseva piirre työssä. Työ ihmisten toimia ihmisten parissa kiinnostaa myös miehiä ja monella onkin ollut taustalla haave opettajan ammatista, mutta lopulta useimmat kyselyyn osallistuneet ovat päätyneet opiskelemaan lastentarhanopettajaksi. Kahdelta vastaajalta löytyy työkokemusta myös aivan muun alan parista, mutta he ovat myöhemmin huomanneet, ettei sen hetkinen ala ole vastannut odotuksia. Vastauksista ilmeni myös se, että omien harrastusten ja työn yhdistäminen toimi motivoijana hakeutua alalle. Liikunta ja musiikki ovat usean miesvarhaiskasvattajan lempiharrastuksia ja tässä suhteessa päiväkotia on oiva tila käyttää hyväksi näitä kykyjä. Tamminen (1995, 94) tutkimuksesta löytyy yhteneväisyyksiä ammatinvalinnan motiiveihin, mutta hän täydentää, että miehet

perustelivat hänen tutkimuksessaan ammatinvalintaa muiden kannustuksella ja henkilökohtaiselle soveltuvuudellaan kasvatus- ja opetustyöhön.

” Työ, jossa pääsee toimimaan ihmisten parissa kiinnosti. Halu päästä ohjaamaan, kannustamaan lapsia. Varhaiskasvatuksessa näkee jo vuoden aikana työnsä tuloksia. Lapset ovat aitoja, heiltä voi myös paljon oppia” (MVK7)

Miesvarhaiskasvattajat kokivat opiskelunsa naisvaltaisessa opiskeluympäristössä kaiken kaikkiaan mieleiseksi, eikä heillä ollut sopeutumisen kanssa ongelmia. Vastauksista ilmeni selvästi se, kuinka miesopiskelijat ovat saaneet osakseen normaalia enemmän huomiota suhteessa naispuolisiin opiskelijoihin. Miesopiskelijat pitivät myös tiivisti yhtä keskenään ja miesten keskinäinen kannustus sekä yhdessäolo opiskeluaikana korostui. Merkille pantavaa on kuitenkin se kuinka kokeneempien mieslastentarhanopettajien vastaukset erosivat noin 10–15 vuotta nuorempien kollegojen vastauksista. Iäkkäämmät mieslastentarhanopettajat olivat kokeneet opiskeluaikoinaan osakseen osittaista epätasa-arvoa ja kokivat olevansa opettajien jatkuvan valvonnan alaisena. Tilanne oli kuitenkin jo parempi heidän siirtyessä työmaailmaan.

” Ehkä meitä kytättiin naisten taholta enemmän, koska naiset pelkäsivät, että miehiä kohdeltaisiin jotenkin ”silkkihanskoin” ja he pääsisivät opiskelusta jotenkin helpommalla” (MVK1)

”Neljäsoosa opiskelijoista sattui olemaan miehiä ja se tasapainotti menoa. Jatkuva keskustelu, pohdinta ja tunteiden esilläolo tuntui tyypilliseltä naisopiskelijajhteisöissä. Suoraviivaisempi toiminnallisuus olisi tuntunut itsestäni usein selkeämmältä tavalta toimia.” (MVK7)

Naisvaltaiselle alalle lähtö otettiin monen miesvarhaiskasvattajan tuttavapiirissä vastaan pääsääntöisesti positiivisesti tai vähintäänkin neutraalisti. Joukosta löytyi enimmäkseen alavalintaa kannustavia tahoja, mutta joidenkin ystävien taholta ymmärrystä ”naisten töitä” kohtaan eri herunut. Merkille pantavana ryhmänä mainittakoon joidenkin miesvarhaiskasvattajien isät, jotka osoittautuivat ainakin opintojen alkuvaiheessa varsin vanhoillisiksi omien käsitysten ja arvojen suhteen. Isät kokivat tilanteen siten, että on olemassa erikseen miesten ja naisten työt.

Isien suhtautuminen miesten ja naisten töiden suhteen on kuitenkin ajan myötä muuttunut siinä missä koko yhteiskunnallinen suhtautuminen miesvarhaiskasvattajiaan kohtaan. Vanhoillinen suhtautuminen näkyy kuitenkin vielä merkittävästi mieslastentarhanopettajien määrässä joka on vaivaiset 5 % koko varhaiskasvatusalasta. Enemmistö miehistä ei koe alaa omakseen eikä arvosta hoito- ja kasvatusalaa sen vaatimalla tavalla. Perimmäinen syy lienee kuitenkin alan keho palkkataso, joka ei houkuttele miehiä varhaiskasvattajan työtehtäviin. Miesainokaisen rooli saattaa myös monesta tuntua raskaalta koska naisvaltaisella alalla ei ole olemassa ajoittain tarvittavaa saman sukupuolen vertaistukea. Kyse on myös miesten luontaisista ominaisuuksista, jotka eivät kulje rintarinnan naisvaltaisessa toimintaympäristössä.

” Työ on mielestäni erittäin vastuullista ja haastavaa tänä päivänä, mutta alan arvostus on kuitenkin melko kehnolla pohjalla (esim. palkkaus) joten olisiko tässä osa syyistä? Lisäksi suurin osa miehistä työskentelee ainoana esim. päiväkodissa ja joskus se voi käydä raskaaksi naisvaltaisessa työyhteisössä kun ei voi jakaa ajatuksiaan muiden kanssa” (MVK4)

6.3 Miehen asema varhaiskasvattajan tehtävässä

Tutkimuksen ainokaisuutta koskevassa kappaleessa mainitaankuinka varhaiskasvatuksen työyhteisöissä miesainokaisilla on tapana siirtyä tavoittelemaan esimiestehtäviä. Päätin kysyä myös kohderyhmäni ammattilaisilta aiheeseen liittyen, miksi miehet viihtyvät perustyön parissa naisia lyhyemmin ja hakeutuvat esimies- tai johtajatehtäviin? Mielenkiintoista oli se, että vastauksista ilmeni yhteneväisenä piirteenä miesten luontainen halu kokeilla rajoja sekä pyrkimys edetä työuralla. Haetaan haasteita ja vaihtelua tasaiseksi koettuun arkeen. Myös alan alhainen palkkataso saa miehet hakemaan esimiestehtävien kautta ansiollisia etuja. Vastauksista selviää, ettei tilanne tänä päivänä asian suhteen ole niin mustavalkoinen. Miesvarhaiskasvattajan hakeutumista esimiestehtäviin esiintyy aiempaa vähemmän ja stereotypia aiheen tiimoilta alkaa murentua.

”Ehkä miehillä on enemmän kunnianhimoa ja halua edetä uralla. Kaksilahkeisuus ei ole tae hyvästä esimiehestä! Mies erottuu joukosta ja saa sitä kautta jonkinlaisen ”erityisaseman” työyhteisöissä. En kannata sitä, vaan kykyjen mukaan aseman luontia” (MVK6)

”Miehet muutaman työvuoden jälkeen alkavat hahmottaa päivähoidon kokonaisuutta ja haluavat vaikuttaa siihen. Suuntautuvat haasteita kohti rohkeammin ja haluavat ottaa vastuuta. Esimiestyö itsenäisempi rooli saattaa myös kiinnostaa useita” (MVK7)

Mielestäni on myös tärkeää ja ennen kaikkea mielenkiintoista tietää miltä miesvarhaiskasvattajista tuntuu työskennellä työyhteisöjensä ainoina miehinä. Vastauksista huokuu läpi miesmäinen rentous suhtautua tämän kaltaisiin asioihin. Perusajatus asiasta on se, että hyvin viihdytään ja naisten kanssa on mielekästä tehdä töitä. Monen vastaajan osalta pidetään varsin normaalina sitä, että miesten ja naisten ajatusmaailmoiden välillä tulee toisinaan yhteentörmäyksiä ja joissain tilanteissa ei olla samaa mieltä. Loppujen lopuksi kaikki riippuu persoonallisuudesta eikä pelkästään sukupuolesta. Työhön suhtaudutaan siten, että työ hoidetaan työnä ja vapaa-aika erikseen. Aika ajoin mieleen hiipii kuitenkin ajatus siitä, kuinka mukava piriste mahdollinen vertaistuki olisi arkisen aherruksen keskellä.

” Välillä tuntuu yksinäiseltä. Kahvitauoilla ja muussa vapaamuotoisessa jutustelussa naisilla on usein omat tärkeät puheenaiheet, oma huumori. Toisaalta miehenä on helpompi olla puuttumatta naisten mahdollisiin keskinäisiin kähinöihin. Saa tehdä työtään rauhassa, hieman vapaammassa roolissa kuin naiset. Ainoana miehenä työssä viihtyminen edellyttää sitä, että omaa selkeän näkemyksen siitä mitä on tekemässä ja osaa sen myös perustella selkeästi” (MVK7)

Seuraavaksi tarkastelin erilaisia mieslastentarhanopettajaa ja hänen työympäristöään koskettavia suhtautumisenäkökulmia. Tässäkin aiheessa törmäämme jo aiemmin tutuksi tulleisiin stereotyyppioihin, luuloihin ja olettamuksiin, jotka miesainokaisten ympäriltä eivät helpolla karise. Saatamme usein kuulla ihmisten puhuvan tai enemmänkin kuvittelevan, kuinka päiväkodissa työskentelevä mies olisi jollain tapaa erikoisasemassa tai häntä kohdeltaisiin jotenkin poikkeavasti.

Kyselyyn osallistuneet miesvarhaiskasvattajat vastasivat kuitenkin varsin yksimielisesti, ettei miestyöntekijään suhtauduta loppujen lopuksi sen kummemmin kuin naistryöntekijäänsäkään. Yksittäisiä suhtautumiseroja on kuitenkin tapa na esiintyä. Eräs konkreettinen suhtautumisero ilmenee usein siinä, että miestyöntekijää pyydetään hoitelemaan joitain korjaushommia tai miehille kuuluvia juttuja, joista ei aina viitsi soittaa talonmiehelle kun kerran asian osaa hoitaa henkilökunnasta löytyvä miesainokainenkin. Miehen suhteen saatetaan luoda odotuksia liikunnallisen toiminnan ja musiikin ylläpitäjinä. Miehen odotetaan tuovan sopivan jämäkkä miehen rooli taloon. Tulee kuitenkin muistaa, että suhtautumiseen vaikuttaa ennen kaikkea se kuinka työntekijän persoonallisuus ja työyhteisön kemiat toimivat keskenään.

”Suhtautuminen riippuu henkilöstä, ei sukupuolesta. Eli työyhteisöltä saa sitä mitä tilaa, riippumatta sukupuolesta” (MVK1)

” Mieslastentarhanopettajalla on tietty asema työyhteisössä, niin hyvässä kuin huonossakin. Mieheltä odotetaan tiettyä roolia. Jämäkkyyttä, fyysisyyttä ja yleensä mieheltä odotettav ia taipumuksia. Toisaalta miehen ehkä heikkoutena pidetään esim. perushoitotilanteita. Tietyissä asioissa mieslastentarhanopettajan toimia saatetaan myös väheksyä. ” (MVK5)

Laajentaessamme suhtautumiskysymyksen työyhteisön ulkopuolelle voimme pohtia sitä, kuinka mieslastentarhanopettajaan suhtaudutaan ammattikasvattajana. Selvitin asiaa myös kohdejoukoltani ja he vastasivat seuraavaa: Perheet sekä työtoverit osoittavat arvostusta ja luottamusta miesvarhaiskasvattajia kohtaan. Suhtautumisessa ei pääosin ole esiintynyt eriävää käyttäytymistä suhteessa naisvarhaiskasvattajiin. Vanhemmilta eteenkin on tullut miesvarhaiskasvattajille positiivista palautetta ja heidän osansa työyhteisöissä koetaan erittäin tärkeäksi. Ajan saatossa miesten määrä varhaiskasvattajina on lisääntynyt ja heihin ei suhtauduta epäluuloisesti tai he eivät aiheuta yllättäviä reaktioita. Suhtautuminen miesvarhaiskasvattajiin on useimmiten myönteistä ja positiivisen uteliasta. (Tamminen 1995, 77.) Joukkoon mahtuu kuitenkin myös niitä ihmisiä, jotka tarkkailevat aikansa mieslastentarhanopettajan työskentelyä. Tällainen asenne on mielestäni ymmärrettävää, mutta sitä ei tulisi yleistää vain miesvarhaiskasvattajiin. Uuden työntekijän työtapoja ja persoonaa on aluksi oikeus tarkastella ennekuin osaamme vetää johtopäätöksiä siitä

millainen työntekijä on kyseessä. Sukupuolten välinen tasa-arvoisuus näkyy vastauksissa päätään nostavana elementtinä tarkastellessamme suhtautumista miesvarhaiskasvattajiin ammattikasvattajina.

” Miehenkin täytyy arvostuksensa ansaita, pelkällä sukupuolella ei voi ratsastaa: vakavasti työhönsä suhtautuva, tunnollinen, yhteistyötaitoinen mies nauttii kyllä suurta arvostusta niin työyhteisöissä kuin asiakkaidenkin parissa” (MVK1)

Kysymys 11 (LIITE2) *”millaisia vaikutuksia mahtaisi olla päiväkodin arjen toimintaan sillä, jos miehiä työskentelisi päiväkodeissamme nykyistä enemmän”* pyrki selvittämään varhaiskasvattajuuden tulevaisuuden näkymiä miesnäkökulmasta. Kohdejoukko antoi kysymysten laatijalle tunnustusta hyvästä kysymyksestä ja korosti, kuinka tällaista visiointia tulisi yllä pitää nykyajan varhaiskasvatuksessa. Miesvarhaiskasvattajien määrän lisääntyminen tulevaisuudessa nähdään pelkästään positiivisena piirteenä. Suomalaisen varhaiskasvatuksen nähdään juurtuneen vuosien 1970 ja 1980 välille ja toteuttavan jo liiankin vanhoiksi käyneitä elementtejä esimerkiksi sukupuolijaon suhteen.

Yhteiskunta kehittyä ja globalisoituu koko ajan ja myös varhaiskasvatuksen tulee kehittyä. Lisääntyvällä mieslastentarhanopettajien määrällä varhaiskasvatuksessa nähdään olevan myös työyhteisön dynamiikkaan vaikuttavia piirteitä. Työstä muodostuisi nykyistä suurpiirteisempää ja työilmapiiri tasapainottuisi. Kyselyyn osallistuneet mieslastentarhanopettajat olivat vastauksissaan myös sitä mieltä, että laajempi mies määrä päiväkodeissamme olisi positiivinen uutinen liikunnallisuuden ja kokonaisvaltaisen toiminnan suhteen. Asialla olisi merkitystä ennen kaikkea poikalasten tasapainoisen kasvun ja kehityksen kannalta.

” Tulevaisuuden kannalta se olisi vain positiivinen asia, päivähoitokasvatus pyörii edelleen vuosien 70–80 mallien mukaan, eikä tulevaisuudessa suunta jos emme saa lisää miehiä kehittämään päivähoitoa” (MVK3)

”Kyllähän miehet tuovat omaa ajatusmaailmaansa päiväkoteihin ja tasapainottaahan se ehkä työporukkaa. Ei olisi haittaa. Lasten kanssa tehtävä toiminta saattaisi muuttua ehkä parempaan suuntaan ja pikkupojat saisivat enemmän tukea omalle kasvulleen” (MVK6)

Varhaiskasvatuksen tulevaisuuden näkymät ja kehittymishaasteet nousivat esille edellä mainitussa kysymyksessä. Kyselyyn osallistuneet miesvarhaiskasvattajat pohtivat kyselyssä myös sitä kuinka varhaiskasvatuksen sukupuoliroolit ovat muuttuneet heidän opiskeluaikastaan alkaen ja tultaessa nykypäivään. Todetaan, että tasa-arvoisuus aate alkaa vihdoinkin toteutua myös varhaiskasvatuksen saralla. Ajat ovat muuttuneet mieskasvattajia silmällä pitäen suopeammiksi ja miestä ei enää pidetä ”kummajaisena” varhaiskasvatuksen työyhteisöissä. Puhutaan yhteiskunnallisesta ilmiöistä ja asia huomataan muuttuneen yleisesti kaiken miehiin liittyvän kasvattamistoiminnan suhteen. Miesten osallistuneen pienen lapsen ja kodin askareiden hoitamiseen on yleistynyt.

Ajatus miehestä varhaiskasvattajana on tätä nykyä paljon hyväksytympi mitä vuosikymmeniä sitten. Sukupuoliroolin muuttumiseen nähdään paljon vaikuttavan myös miestyöntekijän oma ammatillinen kasvu. Oman työtavan kehittyminen, itseluottamus ja kyky perustella tekemisensä helpottavat työn tekemistä. Odotukset sukupuoliroolista ovat enemmän miehen pään sisässä kuin ulkoa tulevana paineena. Varhaiskasvatuksen tavoitteisiin voi monella tavalla, jotka ovat ammatillisia. Onnistumiseen vaikuttaa enemmän taidot ja tasapainoinen persoona, ei sukupuoli.

” Kyllä ajat ovat muuttuneet aika radikaalistikin 90-luvun alusta. Monet miehet hoitavat omia lapsiaan kotona ihan eri otteella kuin ennen ja siitä on tullut yleisesti hyväksytyä. Tämä totta kai heijastuu kasvatukseen ja kasvattajiin myös päiväkodeissa ” (MVK2)

” Ajat ovat muuttuneet jollakin tavalla tasa-arvoisempaan suuntaan. Ei ajatella ehkä niin vahvasti tätä työtä pelkästään naisten työnä ” (MVK4)

Kyselyn lopussa oli mahdollista ilmaista vapaa sana ja kaksi miesvarhaiskasvattajaa käytti mahdollisuuden hyväksi. He halusivat tuoda esille sen, kuinka palava halu heillä onkaan tehdä varhaiskasvatustyötä eli motivaatio työtä kohtaan lienee huipussaan. Lisäksi annettiin arvostusta naislastentarhanopettajien tekemälle työlle, mutta korostettiin sitä kuinka tervetullut piirre olisi miesvarhaiskasvattajien lisääntyminen päiväkodeissamme.

POHDINTA

Tutkimustehtävien avulla pääsin asettamiini tavoitteisiin ja tutkimuksen tuloksista selviää suuntaa antavia tekijöitä miesten motiiveille hakeutua lastentarhanopettajan tehtäviin tai sille millaiseksi miesvarhaiskasvattajat kokevat asemansa omissa työyksiköissään.

Tutkimusta aloittaessani miesvarhaiskasvattajien asema ja kollegojeni tuntemukset olivat kysymysmerkki. Tutkimustuloksissa mainittiin, ettei mieslastentarhanopettajia pidetä enää kummajaisina. Tästä huolimatta kummajaisuuden varjo leimaa edelleen päivähoitoalalla työskenteleviä miehiä ja tuntui mielenkiintoiselta selvittää mitä miesvarhaiskasvattajat ajattelet omasta työstään ja asemastaan naisvaltaisella alalla. Tutkimuksen suorittamisen jälkeen huomasin saavani vastaukset asettamiini kysymyksiin ja miesvarhaiskasvattajan asema ja maailmankuva selkiytyi.

Varhaiskasvattajan tehtäviin hakeutuva mies tuntee kutsumusta alaa kohtaan ja hän viihtyy lasten kanssa. Harva kasvatusalalle lähtevä mies alkaa vuosien mittaan epäillä olevansa väärällä alalla ja täten innostus sekä motivaatio varhaiskasvatuksen alaa kohtaan on miehillä korkealla. Miesvarhaiskasvattajat ovat tyytyväisiä asemaansa ja heistä on mielekästä tehdä töitä omissa työyhteisöissään. Miesvarhaiskasvattajalta odotetaan työyhteisöissä tiettyä roolia, jonne hänen toivotaan tuovan mukanaan joitain miehisiä ominaisuuksia. Näitä ovat esimerkiksi teknisen alan osaaminen sekä jämäkkä ja selkeä ajattelutapa. Tämän nähdään tasapainottavan naisvaltaista työilmapiiriä.

Tutkimuksen toteutus onnistui resursseihin nähden hyvin. Valinta sähköpostin avulla toteutettavasta avoimesta kyselystä osoittautui hyväksi ja tutkimus kyettiin suorittamaan sille annetun ohjeajan puitteissa. Sähköisesti suoritettu avoin kysely ja melko suppea kohdejoukko saattaa laskea tutkimuksen validiteettia siitä mitä se olisi laajamittaisemmalla toteutuksella ja kasvokkain tapahtuvalla teemahaastattelulla voinut olla. Tästä huolimatta tutkimusta voidaan pitää merkittävänä etappina miesvarhaiskasvattajan aseman tutkimisessa. Tutkimuksen pohjalta voimme yleistää miesvarhaiskasvattajien keskeisimmät motiivit lähteä varhaiskasvatuksen alalle. Miesvarhaiskasvattajan asema on paljolti työyksiköstä ja itse yksilöstä riippuvainen, mutta

tutkimustulosten ja teoriaan pohjautuvan tutkimuksen avulla saamme paljon suuntaa antavaa ja yleistettävissä olevaa tietoa.

Tutkimukseni yleistettävyyden mittarina voidaan pitää tutkimustuloksista nousevia yhteneväisyyksiä. Kohdejoukon vastauksista nousi paljon yhteneväisiä tuloksia ja miesvarhaiskasvattajilla oli pitkälti samankaltaisia ajatuksia. Joukosta ei noussut merkittäviä eriävyyksiä ja vastauksista löytyi myös joitain yksittäisiä mielenkiintoa herättäviä huomiota, jotka toivat tutkimukseen tarvittavaa syvyyttä ja laajempaa näkökulmaa.

Tutkimuksen keskeisimmistä tuloksista selviää, että miesvarhaiskasvattajat uskovat rehdin työnteon ja nöyrän asenteen tuovan heille ansaitsemansa aseman työyhteisössä.

Yhteiskuntaamme liittyvä stereotypia miesvarhaiskasvattajien eriarvoisesta asemasta saattaa antaa väärän kuvan päiväkodeissa toteuttavasta tasa-arvosta. Stereotypia silkkihansikkain kohdeltavista miesvarhaiskasvattajista liittyy todennäköisesti miehiä sitovaan vahvaan maskuliinisuuteen ja feminiinisyttä leimaavan hellyyden sekä myötämielisyyden asetelmaan. Miehet eivät lähde alalle hakemaan kunniaa ja merkkipaaluja vaikka ne maskuliinisuuden peruspiirteisiin kuuluvatkin.

Miesvarhaiskasvattajista korostuu maskuliinisuutta vahvemmin androgyynisyys, joka edesauttaa heitä saamaan tasapainoisen aseman työyhteisön sisällä.

Tulos tukee myös Majan (2000, 38) tutkimuksessa ilmennyt seikka siitä, että mies ei saisi olla puhtaasti hegemonisen maskuliinisuuden edustaja pärjätäkseen sosiaalialan työyhteisöissä. Maja jatkaa, että liika feminiinisyyskään ei ole hyvästä, sillä se sekoittaa liikaa työyhteisön sisäisiä rooleja. Huttusen (1990, 189) sukupuolirooleja käsittelevä tutkimus kertoo, että androgyynisellä miehellä on vahvimmat edellytykset kasvattajana suhteessa muihin miesten sukupuolirooleihin. Voimme päätellä, että suurin osa varhaiskasvatusalalle hakeutuvista ja siellä työskentelevistä miehistä on androgyynejä ja tämä edes auttaa heidän ammatti-identiteetin muodostumista ja arvostettavan aseman hankkimista naisvaltaisella alalla. Miesvarhaiskasvattajille merkittävänä asiana voidaan pitää myös lasten vanhemmilta saamaa kannustusta. Tämä tekijä nousi yhdeksi tutkimukseni keskeisimmistä tuloksista.

Vanhempien antaman positiivisen suhtautumisen merkitys tä miesvarhaiskasvattajalle korostaa myös Perälä (2003, 74) omissa tutkimustuloksissaan ja tutkimuksen tulokset kulkevat tässä suhteessa samoilla linjoilla omien tutkimustuloksieni kanssa.

Asenteet mieheen kasvattajana ovat muuttuneet vuosien saatossa parempaan suuntaan ja kasvatusalan työt nähdään entistä paremmin myös miehille sopivina. Kyse on yleisesti yhteiskunnallisesta muuttumisesta ja siitä, että tasa-arvoon liittyvät asiat näkyvät yhä enemmän päivittäisessä arjessa. Yleisesti sanoen aikaisemmilla tutkimuksilla ja keskeisimmillä tutkimustuloksilla oli samoja piirteitä ja täten ne täydentävät tutkimuksen luotettavuutta.

Käytin tutkimusprosessin aikana kohdejoukostoni ja päiväkodeissa työskentelevistä miehistä nimitystä miesvarhaiskasvattaja. Tekstistä nousee esille myös mieslastentarhanopettaja tai miesainokainen. Prosessi sai tekijänsä miettimään lastentarhanopettajan ja varhaiskasvattajan välistä eroa. Varhaiskasvattaja käsittää mielestäni laajemman joukon päiväkodin henkilökunnasta kun taas lastentarhanopettajuus viittaa vähintään alempaan korkeakoulututkintoon. Varhaiskasvattajiksi voimme laskea myös opistotason koulutuksen saaneet henkilöt ja yhdellä kohdejoukkoni edustajalla ei ollut lastentarhanopettajuuteen pätevöittävää koulutustaustaa. Koin sopivaksi käyttää enemmän nimikettä miesvarhaiskasvattaja koska mieslastentarhanopettaja olisi ollut tässä yhteydessä harhaanjohtava. Tutkimusprosessi vaikutti ammatilliseen kasvuuni siten, että tunnen olevani tietoisempi omasta miesvarhaiskasvattajan roolistani. Tutkimus vahvisti ammatti-identiteettiä ja antoi selkeämmän vaikutelman miesvarhaiskasvattajan maailmankuvasta.

Tuloksista oli mielenkiintoista huomata kuinka samoilla linjoilla miesvarhaiskasvattajat pohjimmiltaan ovat. Vastaukset olivat jokseenkin samansuuntaisia ja ne vastasivat myös omia kokemuksiani. Miesvarhaiskasvattajien motiivit olivat samoja mitä minulla hakeutuessani alalle. Paikkansa pitää myös se, että mies välillä kaipaa ajatustensa jakoon vertaistaan kumppania oli sitten kyse päiväkotityöstä tai koulumaailmasta. Eriäviä mielipiteitä tuli ainoastaan niiltä miesvarhaiskasvattajilta, jotka edustivat vanhempaa koulukuntaa ja olivat olleet alalla jo noin 20 vuotta. Heille varhaiskasvattajanuran aloitus ei ollut niin ruusuinen kokemus mitä myöhemmin opintonsa aloittaneille ja he olivat kokeneet olonsa epämiellyttäväksi koulutuksensa ja työuran alkuvaiheilla. Tämä kertoo

siitä, että asenteet miesvarhaiskasvattajia kohtaan eivät olleet yhtä myönteisiä vielä 20 vuotta sitten. Heitä kohtaan langetettiin epäluuloja ja historiaustaustoihin nojautuvat roolijaot naisten ja miesten töistä korostuivat.

Tammisen (1995, 77) tutkimus mainitsee että, 1960-luvulla yhteiskunnan asenne mieslastenhoitajiin muuttui ja koulujen feminiinistävästä vaikutuksesta ryhdyttiin esittämään kysymyksiä. Vuosikymmenien myötä muuttunut tilanne nähdään nykypäivänä jo toisenlaisena ja miehet ovat yhtäläillä kasvattajina kuin naisetkin. Koulutuksessa suhtaudutaan miesopiskelijoihin tasavertaisesti ja päiväkodeissa työyhteisö ja lasten vanhemmat osoittavat miesvarhaiskasvattajien olevan tärkeä osa tasapainoista päivähoitoympäristöä.

On toivottavaa, että miesvarhaiskasvattajista tekemäni tutkimus jalkautuisi päiväkotien henkilökunnan lisäksi myös miesten käsiin, jotka pohtivat suuntaavansa varhaiskasvattajiksi. Olisi myös positiivista mikäli tutkimuksesta löytyisi elementtejä, jotka kannustaisivat miehiä lähtemään rohkeasti hoiva-alalle. Olisi myönteistä, jos tutkimuksella olisi miesvarhaiskasvattajuutta edistäviä vaikutuksia ja se toimisi osana miesainokaisten asemaa ja ammatti-identiteettiä kasvattavana tutkimuksena. Miesten määrän lisääntymisellä hoiva-alan ammatteihin olisi myönteisiä vaikutuksia sekä työyhteisön tasapainottajana sekä alan tasa-arvoisen työilmapiirin muodostajana. Tamminen (1995,77) esittää, että varhaiskasvatusalan palkkauksen tulisi parantua ja ammattiarvostuksen lisääntyä sekä asenteiden tulisi muuttua mikäli miehet lähtisivät alalle nykyistä innokkaammin. Mieskollegojen puute on myös eräs merkittävä tekijä. Miesainokaisuutta voidaan pitää myös eräänlaisena vahvuutena esimerkiksi työmarkkinoilla, sillä työnantajat kaipaavat ammattitaitoisia miestyöntekijöitä.

Jatkotutkimusideana olisivat miesvarhaiskasvattajien vaikutukset kasvatustieteen sisällöön. Olisi tutkimisen arvoista selvittää olisiko suuremmalla miesvarhaiskasvattaja määrällä kasvatusta edistäviä vaikutuksia esimerkiksi poikalapsien tasapainoisemman kehittymisen suhteen. Mielestäni miesvarhaiskasvattajat toisivat positiivista ilmettä ja syvyyttä kasvatusalalle. Miesten ammatilliset kyvyt ja toimintatavat korostuvat ja näkyvät paremmin mikäli heidän ei tarvitse kantaa ainokaisuuden viittaa työyhteisöissään ja he voivat toteuttaa ideoitaan yhdessä toisen miesvarhaiskasvattajan kanssa.

LÄHTEET

Alasuutari, P. 1993. Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2003. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 1988. Teemahaastattelu. Helsinki: Yliopistopaino.

Huttunen, J. 1999. Isän merkitys pojan sosiaaliselle sukupuolelle. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Hämäläinen, R. 1999. Mieslastentarhanopettajat kasvattajuuttaan etsimässä. Tutkimus mieslastentarhanopettajien syistä hakeutua muuhun kasvattajan ammattiin. Viitattu 26.11.2006. <http://selene.lib.jyu.fi:8080/gradu/f/rhamalainen.pdf>

Hänninen, S-L. & Valli, S. 1986. Suomen lastentarhatyön ja varhaiskasvatuksen historia. Keuruu: Otava.

Isätoimikunta. 1999. Isätoimikunnan mietintö, luku 6. Miehiä lapsuuden ammatteihin. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö: Edita 1999.

Karila, K. 1997. Lastentarhanopettajan kehittyvä asiantuntijuus – lapsirakkaasta opiskelijasta kasvatuksen asiantuntijaksi. Helsinki: Edita.

Kauppinen-Toropainen, K. 1987. Ainokaisessa työyhteisössä, haastattelututkimus työsuorituksen mukaisen eriytymisen vaikutuksista työtyytyväisyyteen, psyykkiseen uupumukseen ja stressiin. Työ ja ihminen. Työympäristötutkimuksen aikakauskirja, lisänumero 1/87. Helsinki: Työterveyslaitos.

Keskinen, S. & Hopearuoho-Saajala, S. 1994. Pojat päivähoitossa. Tampere: Tammerpaino.

Keskinen, S. & Virtanen, N. 1999. Päiväkoti työyhteisönä. Tampere: Tammerpaino.

Maja, P. 2000. Mies sosiaalialan työyhteisössä – maskuliinisuus muutoksessa. Opinnäytetyö. Jyväskylän Ammattikorkeakoulu, sosiaali- ja terveysala, sosiaalialan koulutusohjelma.

Mäkinen, J. 2005. Harva mies jää lastentarhaopettajaksi. Jyväskylän ylioppilaslehti 4/2005.

Nironen, P & Keskinen, S. 1992 Mieslastentarhaopettajien yleinen ja ammatillinen itsetunto sekä käsitykset työstään. Turku: Turun yliopisto.

Ojala, U. 2004. Miehet perustivat oman verkoston. Työ, Terveys, Turvallisuus 4/2004.

Perälä, A. 2003. ”Oletko kova poika virkkaamaan pannulappuja? – minä en!”. Vanhempien käsitykset ja odotukset miehestä esiopettajana, Kasvatustieteen pro gradu tutkielma, Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Petrelus, P. 2005. Sukupuoli ja subjektiivisuus sosiaalisuudessa – tulkintoja naistyöntekijöiden muistoista. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research 266. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Puhakka, V. 2005. Tutkimusmenetelmät. Viitattu 7.12.2006.
http://www.tol.oulu.fi/kurssit/tutkimusmenetelmät/Tutkimusmenetelmät19_9.pdf

Salminen, H. 2004. Sosionomi (AMK)- koulutuksen vaikuttavuus. Kymenlaakson ammattikorkeakoulusta vuosina 1999–2002 valmistuneiden palaute saamastaan koulutuksesta. Opinnäytetyö. Elimäki.

Salokangas, T. 2002. Teknillinen korkeakoulu opiskeluympäristönä sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta. Sosiaalipsykologian pro-gradu tutkielma, Helsinki

Sinkkonen, J. 1990. Pienistä pojista kunnan miehiä. Porvoo: WSOY.

Starczewski, J. 2002. Keski-Suomen mieslastentarhanopettajien kotisivut. Viitattu 27.10.2006. <http://www.kanetti.fi/~starczewski/mieslastentarhanopettajat.htm>

Suomen säädöskokoelma. 2005. Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista. Viitattu 6.12.2006.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/kokoelma/2005/20050052.pdf>

Suomen säädöskokoelma. 2005. Valtioneuvoston asetus sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista. Viitattu 10.1.2007.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/kokoelma/2005/20050105.pdf>

Tamminen, M. 1995. Mieslastentarhanopettajan rooli ja merkitys päiväkotityössä, Joensuu: Joensuun yliopisto.

Tast, E. 2005. Sosionomin (AMK) osaamisprofiili varhaiskasvatuksessa ammattikorkeakoulun opettajien näkemänä. Ammatillisesti suuntautunut lisensiaatintutkimus. Hämeenlinna.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Jyväskylä: Gummerus.

Vehviläinen, M-R. 1982. Sukupuoliroolit lasten päiväkodeissa. Helsinki: Valtion painatuskeskus.

Värtö, P. 2000. ”Mies vastaa tekosistaan..siinä missä naisenkin”. Maskuliinisuuden rakentaminen päiväkodissa. Kuopio: Kuopion yliopisto.

LIITE 1

JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULU
SOSIAALI- JA TERVEYSALA / SOTE
SOSIAALIALAN KOULUTUS / SOSIONOMI (AMK) 210op.

OPINNÄYTETYÖ: ” *MIES PÄIVÄKODISSA – ALANSA AINOKAINEN* ”
PASI KUIVAKANGAS

Arvoisat päiväkotiemme miesainokaiset!

Kiitän, että olette antaneet suostumuksenne osallistua opinnäytetyötäni koskevaan haastatteluun.

Tutkimustehtävänäni on kartoittaa mieslastentarhanopettajien asemaa Jyväskylän ja Jyväskylän maalaiskunnan päiväkodeissa. Pyrin myös selvittämään miesten motiiveja hakeutua lastentarhanopettajan tehtäviin jne.

Mainittakoon, että opinnäytetyön kirjoittajalla on täydellinen vaitiolovelvollisuus kyselyyn osallistuvien henkilöiden yksityisyyden suhteen. Nimiä tai muita yksityisyyteen viittaavia tietoja ei julkaista vaan kyselyyn osallistuneet käsitellään anonyymeinä.

LIITE 2

HAASTATTELUKYSYMYKSET

1) Ikäsi: ____ 2) Koulutus_____

3 Varhaiskasvatusalan

työkokemus:_____

4)Mikä sai sinut hakeutumaan varhaiskasvatusalan koulutukseen?

5) Millaiseksi koit opiskella naisvaltaisessa opiskeluympäristössä?

6) Kuinka tuttavapiirisi (vanhemmat, ystävät, jne.) suhtautui siihen, että lähdit opiskelemaan naisvaltaista alaa?

7) Mitkä ovat mielestäsi suurimmat syyt siihen, että miesten osuus varhaiskasvatusalalla on vain noin 5 %?

8) Miksi miehet viihtyvät naisia lyhyemmin perustehtävässään ja hakeutuvat innokkaammin esimiestehtäviin?

9) Suhtautuuko työyhteisö mieslastentarhanopettajaan erilailla kuin naistyöntekijään? (jos suhtautuu niin millä tavalla, jne.?)

10) Millaista on toimia naisvaltaisessa työyhteisössä ainoana miehenä?

11) Millaisia vaikutuksia mahtaisi olla päiväkodin arjen toimintaan sillä, jos miehiä työskentelisi päiväkodeissamme nykyistä enemmän?

12) Miten käsitykset varhaiskasvatukseen sukupuolirooleista ovat mielestäsi muuttuneet opiskeluaikojesi jälkeen?

13) Miten mieslastentarhanopettajaan mielestäsi suhtaudutaan ammattikasvattajana?

15) Mitä muuta haluat kertoa

Kiitän antamistasi vastauksista ja ennen kaikkea ajastasi osallistua opinnäytetyöhöni.

Toivotan Sinulle mukavaa syksyä ja työn iloa.

Pitäkäämme ”lippu korkealla” päiväkotiemme ainokaisina!

Tikkakoskella 9.10.2006. Pasi Kuivakangas